

Список використаної літератури:

1. Погорецький М. А., Сергеева Д.Б. Тактика захисника: поняття, зміст та місце в системі криміналістичної тактики / М. А. Погорецький, Д. Б. Сергеева // Вісник кримінального судочинства – 2016. – № 2. – С. 113–123.
2. Кони А. Ф. Собрание сочинений в восьми томах / А. Ф. Кони. – Москва, 1967. – Том 3. – 144 с.
3. Бишевец О.В. Историчний генезис застосування криміналістичних знань у адвокатській діяльності / О.В. Бишевец // Вісник кримінального судочинства – 2016. – № 2. – С. 106–112.
4. Комиссаров В. И. Теоретические проблемы следственной тактики / В. И. Комиссаров. – Саратов, 1987. – 154 с.
5. Титаренко В. В. Вопросы тактики участия защитника в производстве следственных и судебных действий / В. В. Титаренко // Криминалистика и судебная экспертиза. – 1979. – Вып.19. – С. 33–38.
6. Баев О.Я. Криминалистическая тактика: понятие и система / О.Я. Баев // Проблемы криминалистики и уголовного процесса (статьи разных лет). – Воронеж: Воронеж. гос. ун-т, 2006. – С. 56–60.
7. Погорецький М.А. Криміналістична тактика: щодо визначення поняття / М.А. Погорецький, Д.Б. Сергеева // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 1 (5): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n1/12pmasvp.pdf>

САМОЙЛЕНКО О. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМА КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ

В сучасній українській криміналістиці приділяється багато уваги дослідженню окремих криміналістичних методик розслідування злочинів, зокрема А.Ф. Волобуєвим, В.В. Тішенком, Г.А. Матусовським, В.Ю. Шепітьком, В.В. Білоусом, О.П. Бушаном, В.В. Лисенком та багатьма іншими криміналістами. Однак, дискусійних питань загальнотеоретичного характеру стосовно сутності та значення окремих методик розслідування для слідчої практики не поменшало.

Криміналістична методика є четвертим, заключним, розділом криміналістики, який вміщує у себе велику кількість окремих методик. На думку більшості криміналістів, окрема криміналістична методика – це впорядкована сукупність практичних рекомендацій (або комплекс науково обґрунтованих та апробованих практикою порад типізованого

характеру) щодо організації та здійснення розкриття, розслідування та попередження окремих видів (родів) злочинів.

Сам термін «методика» тлумачиться за словниками як сукупність методів виконання якоїсь роботи. Відповідно «криміналістична методика» передусім стосується методів організації та розслідування злочинів. Тому для зручності дослідження таких методів кожна окрема криміналістична методика у теорії криміналістиці будується за певною схемою, тобто має загальну структуру, що складається з визначених типових взаємопов'язаних елементів.

У процесі розвитку та вдосконалення окремих криміналістичних методик їх внутрішня організація (структура) повсякчас змінювалася. Автор кожного нового дослідження з окремої криміналістичної методики намагається й сьогодні розширити або звужити зміст певних елементів у методиках розслідування окремих видів злочинів. Але більшість криміналістів (Р.С. Белкін, А.Ф. Волобуєв, В.А. Журавель, В.Ю. Шепітько та інші) у методиках виділили такі типові елементи: 1) криміналістична характеристика відповідної групи, виду злочину; 2) обставини, що підлягають встановленню, доказуванню злочинів розглядуваної категорії; 3) початковий етап розслідування; 4) наступний етап розслідування; 5) особливості тактики проведення окремих слідчих дій; 6) профілактичні дії слідчого при розслідуванні окремої групи, виду злочинів.

Кожна окрема криміналістична методика розробляється на підставі узагальнення судово-слідчої, експертної та оперативно-розшукової практики з урахуванням кримінально-правової (юридична характеристика) характеристики, положень кримінально-процесуального законодавства.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України запровадив в кримінальному судочинстві принципово нові інститути, зокрема: негласних слідчих (розшукових) дій, який тісно пов'язаний із більш ніж істотним обмеженням конституційних прав і свобод громадянина; судового контролю за діями і рішеннями органу досудового розслідування та прокурора, що обмежують ці права та свободи; процесуального керівництва; реальних строків. Процедура початку досудового розслідування нині повністю змінена. Залишено у минулому концепцію «дідання», яке здійснювалось широким колом співробітників правоохоронних органів, які на сьогодні стали простими виконавцями доручень слідчого. Все це значно змінило роль слідчого. По-перше, він фактично став обмеженим у своїй процесуальній самостійності. По-друге, отримав нову, по-суті невластиву йому раніше, функцію оперативно-розшукової діяльності. При цьому втратив колись властиву — профілактику злочинів. Тому закономірно постає питання щодо можливостей слідчого ефективно діяти в нових умовах розслідування злочинів.

Нажаль, необхідно констатувати, що слідчі, які є з певним стажем роботи на цій посаді, не мають оперативно-розшукового досвіду

для реалізації всіх покладених на них функцій. Студенти, що проходять підготовку за освітніми програмами підготовки слідчих та юристів загального спрямування, досить поверхнево розглядають дисципліну «Оперативно-розшукова діяльність» та інші фахові дисципліни через їх вибіркового характеру. Тому використання слідчим якісних методик розслідування окремих видів злочинів створює для нього можливість підвищення власного професійного рівня та ефективності в цілому розслідування злочинів.

Судово-слідча практика розслідування злочинів та закономірності об'єктивної дійсності свідчить, що кожний вид злочину характеризується специфічними особливостями розслідування – відповідно основне завдання окремої криміналістичної методики полягає у визначенні й науковому обґрунтуванні особливостей такої злочинної діяльності та діяльності з розслідування відповідних злочинів. Ступінь теоретичного та практичного обґрунтування методики повинен бути достатньо високим, що забезпечує реалізацію прикладного характеру кожної окремої криміналістичної методики.

Однак, розробники сучасних методик розслідування окремих видів злочинів намагаються уникати розгорнутого опису питань внесення інформації в Єдиний реєстр досудових розслідувань, проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у доказуванні. Цьому є логічні пояснення. По-перше, відсутність або обмеженість доступу дослідників до інформації оперативно-розшукового характеру, що є з об'єктивних причин, робить неможливим всебічний розгляд об'єкта дослідження. По-друге, існуюча структура окремої криміналістичної методики потребує вдосконалення з врахуванням зміни функцій та ролі слідчого при здійсненні кримінального провадження.

На підставі викладеного, можна визнати, що сутність окремої методики розслідування злочинів полягає у визначенні особливостей відповідної злочинної діяльності та діяльності з розслідування такого виду злочинів. При цьому умовою її ефективності під час організації та здійснення розслідування конкретного злочину є перегляд в теорії криміналістиці структури окремих криміналістичних методик з врахуванням нової оперативно-розшукової функції та зміни процесуального статусу слідчого.